

szétszórt képekkel és kéziratokkal ilusztrálva. Az egyik falon pedig a lap elleni támadások, karikatúrák és paródiák széles köre, szerves részeként a történetnek, legyenek bár néhol szellemesek, néhol kifejezetten szellemtelenek. (Érdemes végigolvasni a támadásokat: mintha minden korszakban ugyanazokkal az átlátszó érvekkel támadná a rendszerint önmagába záruló irodalmi közeg a felbukkanó újtókat. Ma is így lenne. Ha lennének újtók.)

Az utolsó terem a lap és a művészetek kapcsolatát mutatja be, egyfajta kitekintésképpen a csak az irodalomra korlátozódó horizontunkon túlra. Mire figyeltek, kikről írtak a Nyugatban: külföldi írók, képzőművészet, zene, film, rene-

teg meghallgatható anyag. Nem lehet hiányérzetünk.

Még személyes emléket is hozhatunk, idézetkártyákat a lap íróitól a Nyugatról, a kártyákat megfordítva pedig a jól ismert zongorás csoportkép lenne kirakható (bár rosszul vannak szétvágva). S a szűken vett kiállítás köré szervezett kimeríthetetlen virtuális teret, a kiállítás saját honlapjának játékait és dokumentumait (még az 1972-es Nyugat-konferencia teljes anyaga is olvasható a hálón), valamint a kísérőrendezvények hosszú sorát nem is említettem. Le a kalappal.

DOBRI IMRE

(Petőfi Irodalmi Múzeum. A kiállítás 2008. december 31-ig látogatható.)

Művészet

A Gyergyószárhegyi Művésztelep enciklopédiája, 1996—2007

Ezerkétszáz műtárgy képezi alapját annak a kollekciónak, amely 33 év alatt gyűlt össze a Gyergyószárhegyi Művésztelepen megfordult alkotók adományából. Méretét te-

kintve egy kisebb múzeumi alapot tesz ki, számbeli volumenében nyomatékosan jelezve a művésztelepi tevékenység monumentális dimenzióit. A felhalmozott gyűjteményi anyag úgy rakódik egymásra, úgy rétegződik és tagolódik, mint az emberi kultúra a történelem távlatában. Ízeiben szervesen összeérve, önkörén belül érlelődve, korszako-

kat és korokat átfogva, emberi jelenléteket maradandósítva önmaga is történelemmé válik.

Bő három évtized távlatában a Gyergyószárhegyi Művésztelep, kinőve a kezdeti belterjesség gyermekbetegségét, igazi központtá erősödött, amelyben a helyi és a nemzetközi törekvések — de a nemzedéki felfogások is — áthatják egymást. Ugyanez a kölcsönös áthatás jellemzi az ott tetten érhető művészet lelkületét, gazdagodó nyelvi és tartalmi ismerveit. Már csak azért is, mert a művésztelep intézménye immár nem egyetlen, mindent magába ömlesztő kohóként működik, hanem több párhuzamos, eltérő koncepcióra alapozódó alkotói műhelynek ad közös otthont. Egyrészt, mert ehhez biztosítani tudja a külső adottságokat, másrészt pedig felismerte a pluralizmus fenntartásának fontosságát. Tiszteelve azt az elvet, hogy minden megfeleltethető és összebékíthető egymással, ami az emberi teremtés ősi eszméjéből fakad. Jelentősebb változás a rendszerváltozás után figyelhető meg, de különösen 2000 után, amikor Erőss István veszi át a tájművészeti műhely vezetését, amelynek munkájában a jelentős anyaországi képzőművészek — Csontó Lajos, Drozdik Orsolya, Gaál József, Lovas Ilona és mások — mellett ázsiai alkotók is részt vesznek.

A Gyergyószárhegyi Művésztelep enciklopédiájának első kötete az 1974—1995 közötti két évtizedet ölelte fel, a most megjelent második kötet pedig feleannyi időt, tíz esztendő fog át. Ennek a ténye közvetetten arra utal, hogy az utóbbi évtizedben több minden történt Gyergyószárhegyen, mint korábban kétszer annyi idő alatt. A művésztelep komoly intézménnyé vált, amelynek immár nemcsak termelékenységére irigylésre méltó, hanem egyre kristályosodó, a szelekcióban megnyilvánuló minőségelvű kritériumrendszere is. Abból indulva ki, hogy a kötetben többen is szóvá teszik az erdélyi műkritika, a műtörténetírás — tudniillik az értelmezés — fejletlenségét, a válogatásban és a produkcióban tetten érhető kritikai szempontok érvényesülése mindenképpen örvendésnek mondható.

A helyi ismeretek és a nemzetközi kitekintés párhuzamos tengelyének nélkülözhetetlensége Gyergyószárhegy esetében is evidens. A művésztelep meglelte azokat a vezető embereket, akik ezt a két alapvető szempontot össze tudják hangolni, túl a műfaji és nyelvi sokszínűség szempontjain.

Szövegében Erőss István szerkesztő és művésztelepi tanácsnok Nagybánya és Szárhegy szellemi folytonosságára hívja fel a figyel-

met, érzékletessé téve azt a közös vonást, hogy mindkét kolónia a nagy központoktól távol jött létre, úgymond a természet ölen, mentesen a civilizáció káros hatásaitól. Eme jellemvonását Szárhegy a mai napig megtartotta, attól eltekintve, hogy tevékenységében hitelesen tükrözi a társadalmi változások, a politikai átalakulások visszaverődéseit. Pozíciója a viharos időkben sem ingott meg. Szerkezeti módosulásai inkább belülről történtek, felépítése finomodott, rugalmasan alkalmazkodva korunk gyorsan változó művészetéhez.

Az enciklopédia tanúságtétel. Egy élő, egyre elevenebb alkotói szervezet munkálkodásának a könyvtári foglalata. Ismerve a művésztelep jelenlegi házigazdáit, az alkotói jövő Szárhegyen biztosított. Így hát a harmadik kötet is.

SZOMBATHY BÁLINT

(Szerkesztette Siklódi Zsolt és Erőss István, Gyergyószárhegyi Kulturális és Művészeti Központ, 2008, 248 oldal, ármegjelölés nélkül)

MARTON LÁSZLÓ TÁVOLODÓ: *Folyamatos múlt*

Bakelitezés. Voltaképpen erről szól Marton László Távolodó új könyve, az igéző mikrobarázdás korongokról, az élményről, ahogy a gyé-

mánt vagy zafír tű elkapja a hangsvot és a pörgő lemezről olykor patogva, ugrálva, mégis kristálytisztán adja a zenét, a dübörgő rockot. Reflektáltan is szerelem ez, mégsem kizárólag személyes hangú emlékezést írt Marton, nem valamiféle memoárt a magát néha nagyobb-nak, néha kisebbnek érző generációról, a könnyűzene önmagán túlmutató jelentőségét felfedezőkről, de az általa nyújtott válogatásból kirajzolódik egy kulturális csoport értékvilága, egy csoporté, mely generációosan nyitott ugyan, s ízlésében is változó, de azért ezer szállal kötődik a hatvanas—hetvenes évek új, lázadó kultúrájához.

Bizonytal túlzó, amit Konrad Lorenz gondolt e nemzedékről, mely szerinte az idősebbeket „idegen etnikai elemként” kezeli, s ezért nemzetiségi gyűlöletet táplál irántuk, kulturális értelemben nem törekszik megértésükre, s ezen elzárkózás a nem megfelelő szülő—gyermek kapcsolatból adódó, patológikus identitászavar lenne. Az viszont tény, hogy Bert Kaempfert nélkül sem lett volna beat, s az ezerarcú varietézmuzsika, az easy-listening intézmény- és viselkedésszere is mintát adott a rock cirkuszának: hiszen a lázadás mint viszonyulás ha nem is megértést, de burkolt, beható ismeretszerzést azért feltételez.

Marton László Távolodó könyve, a *Folyamatos múlt* gazdag válo-